

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları¹

Araştırma

Ahu SUMBAS*

*Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
(Dr., Mustafa Kemal University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration)
(E-posta: ahusumbas@yahoo.com)

ÖZET

Türkiye'de yerel yönetim sisteminin önemli bir parçası olan belediyeler, yerel halkı ilgilendiren önemli yerel hizmetlerin ve sorumlulukların başlıca taşıyıcılarıdır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve ilişkileri dolayısıyla ağırlıklı olarak da kadınların, belediyelerin sorumluluğunda olan yerel hizmet ve sorumlulukların temel öznelere birisi olduğu savunulmaktadır. Bu nedenle sadece ulusal mekanizma ve politikaların değil; yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin de yetki ve sorumlulukları belirlenirken toplumsal cinsiyete duyarlı politika önceliği göz önüne alınmalıdır. Bu düşünceden yola çıkan bu çalışma, Türkiye'de 2000'li yıllardan sonra politika gündemine giren bu bakış açısının, hukuksal ve siyasal düzenlemelerdeki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda izlenen yöntem, toplumsal cinsiyete duyarlı politika üretme ve uygulamada yerel yönetimlere ve belediyelere yüklenen sorumluluklar ve yetkilerin neler olduğunu KSGM Eylem Planları, 2006 tarihli 17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ve 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde incelemektir. Bu değerlendirmeler çerçevesinde Türkiye'de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmede hukuksal ve siyasal sorumlulukları ve yetkileri ortaya konmaya ve var olan eksiklikler açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Belediye, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika, 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediye Kanunu, KSGM Eylem Planları, 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi.

ABSTRACT

LEGAL AND POLITICAL STATUS OF MUNICIPALITIES IN TURKEY IN THE FRAMEWORK OF GENDER SENSITIVE POLICY APPROACH

Municipalities, as one of the important components of local government system in Turkey, are the main carrier of significant local responsibilities and services. It is argued that the gendered roles and relations make women the main subjects of local facilities and politics; therefore it is claimed that not only national mechanisms and politics but also local government, particularly municipalities and their services should be

1 Bu çalışmanın oluşmasında katkıları dolayısıyla Doç. Dr. Berrin Koyuncu Lorasdağına teşekkürü bir borç bilirim.

designed from gender sensitive perspective. This article aimed to examine the reflections of gender sensitive policy priorities over political and legal regulations in Turkey which have been holding a place in Turkish political agenda since 2000s. In this study, the legal and political responsibilities and obligations of local governments and municipalities in implementing gender sensitive policies at local level have been analyzed in the framework of KSGM National Plans, Prime Ministry's Circular 2006 tarihli 17 sayılı and Turkish Municipality Code 2005/5393. In this vein, the study reveals the legal and political responsibilities of municipalities and the existing lacks in the regulations to provide gender sensitive local policies..

Keywords

Municipality, Local Governments, Gender-sensitive policy, Prime Ministry's Circular 2006 tarihli 17 sayılı, Turkish Municipality Code 2005/5393, KSGM National Plans.

GİRİŞ

Yerel yönetimler, özelinde seçimlerin öznesi olan belediyeler, halka yakınlık ve hizmet tanımları nedeniyle, toplumsal cinsiyete duyarlı politika geliştirme ve hizmet götürme konusunda kritik öneme sahiptir. Toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımların benimsenmesini ele alan akademik tartışmaların çoğunda da yerel yönetimlerin ve belediyelerin bu konudaki potansiyellerine ve sorumluluk alanlarına değinildiği görülmektedir². Benzer şekilde Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve uluslararası feminist grupların dahil olduğu pek çok uluslararası örgüt, belge ve düzenleme de toplumsal cinsiyet gereksinimlerini karşılama ve toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığını geliştirmede, yerel yönetimlerin ve belediyelerin bu kritik rolüne vurgu yapmaktadır. Günümüzde gerek kadın erkek eşitliğinin uygulamaya yansıtılmasında, gerekse sorun alanlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilebilmesinde devletlerin de belli sorumluluklara sahip olduğu her geçen gün kabul görmektedir.

Türkiye açısından özellikle 2000'li yıllardan sonraki siyasal ve hukuksal gelişmeler ilgi çekicidir. Türkiye'deki yeni düzenlemeler, yerel yönetimlere ve belediyelere toplumsal cinsiyete duyarlı politika yaklaşımı konusunda sosyal, politik, ekonomik ve hukuksal sorumluluklar yüklemekte ve yetkiler

vermektedir. Bu nedenle Türkiye'de, özellikle hizmet, temsil ve katılım işlevleriyle donatılmış olan belediyelerin, bu üçlü işlevini yerine getirirken bu yaklaşımı benimsemesi beklenmektedir. Ancak bu konuda standart bir politika ve kurallar bütünlüğü sunan; uygulayıcı ve denetleyici mekanizmaları oluşturan bütünlüklü bir yasa ya da düzenleme henüz yoktur. Ayrıca bunların siyasiler ve yerel yönetimler tarafından henüz yeterince anlaşılması ve yerine getirilmediği de görülmektedir. Bu nedenle öncelikli olarak Türkiye'de yerel yönetimlerin³, özelinde belediyelerin, bu konuları gerçekleştirmedeki işlevlerinin, sorumluluklarının ve yetkilerinin ortaya konmasının gerekli olduğu görülmektedir.

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı da Türkiye'de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve hizmet sunmasını hedefleyen, sağlayan ve destekleyen yasal ve siyasal düzenlemeleri ele almak ve bu konuya dair bütüncül bir resim çizebilmektir. Bu bağlamda yerel açılarından devletin toplumsal cinsiyete duyarlı yönetim ve toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda almış

2 ALKAN, Ayten, **Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı**, Dipnot Yayınevi, Ankara, 2005; EVERTZEN, Annette, **Gender and Local Governance**, Netherlands Development Organisation, Hollanda, 2001; CLARKE, Susan, E./ STAEHLI, Lynn, A./ BRUNELL, Laura, "Women Redefining Local Politics", **The Theories of Urban Politics**, (der. D. Judge, G. Stoker ve H. Wolman), Sage Publications, Thousand Oaks, California, 1995, (s. 205-227).

3 "T.C. Anayasa'sının 127. maddesinde "yerel yönetimler (mahalli idareler); il, belediye veya köy halkının, yerel (mahalli) ortak gereksinimlerini karşılamak üzere, kuruluş esasları yasayla belirtilen ve karar organları, gene yasada gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanır". Yerel yönetimler, belirlenen yasalar çerçevesinde, yerel kamu işlerinin bir bölümünü ve yerel hizmetleri, yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetmeden sorumlu olan kuruluşlardır. Türk yönetim yapısında, yerel yönetim kuruluşları il özel yönetimleri, belediye yönetimleri, köy yönetimleri olarak üçe ayrılmaktadır. (GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s. 177). Bu çalışmada, yerel yönetimlerin demokratik seçimlerle seçilen siyasi kanadını temsil eden belediyeler ele alınmaktadır. Bu açıdan yerel yönetimler, genelde belediye yönetimini ifade edecek şekilde kullanılmaktadır.

olduğu yol değerlendirilip bu konudaki eksiklikler ortaya çıkarılabilecektir. Gündelik yaşama ait yerel hizmet ve yetki alanları genelde belediye örgütlenmelerine atfedilmiş olduğundan araştırmanın konusu yerel yönetimler içinde belediyelerin yetki ve sorumlulukları bağlamında kısıtlanmıştır. Yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete duyarlı politika anlayışı, Türkiye’de devletin ilgi alanına ağırlıklı olarak 2000’li yıllar sonrasında girmiş olduğundan bu dönemdeki yasal ve siyasal düzenlemeleri içeren belgeler araştırmanın kapsamı içine alınmıştır. Tüm bunlar çerçevesinde çalışmada genel olarak, kadınların statüsünü güçlendirmeyi amaçlayan sorumlu kurum olarak kabul edilmiş Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)’nün⁴ Eylem Planları, 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ve 2005 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanunu çerçevesinde belediyelerin toplumsal cinsiyet gereksinimlerini karşılama ve toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmedeki sorumluluk ve yetkileri anlaşılmasına ve açıklanmaya çalışılmaktadır. “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” ve “Mayıs 2011 tarihli Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nde devlete ve siyasal aktörlere belli görevler verilmekle birlikte somut olarak yerel yönetimler ve belediyeler herhangi bir sorumluluklarla donatılmadığından bu tür belgeler, bu çalışmanın kapsamına dahil edilmemektedir.

Çalışma giriş ve sonuç dışında dört ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlıkta toplumsal cinsiyete duyarlı politika yaklaşımı ele alınmış; bu yaklaşımın yerel yönetimlerde benimsenmesinin önemi ve Türkiye’de buna yönelik temel düzenlemelerin gerekliliği ve durumu ortaya konmuştur. Ardından çalışmanın temel kapsamı olan belirlenmiş Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)’nün Eylem Planları, 2005 tarihli 5393 Sayılı Belediyeler Kanunu ve 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ayrı başlıklar olarak ele alınmıştır. Bu belge ve düzelmelerde, belediyelere toplumsal cinsiyete duyarlı politika gerçekleştirmede yüklenen siyasal ve hukuksal sorumluluklar anlaşılmasına

çalışılmıştır. Ayrıca bu düzenlemelerin artıları ve eksikleri ele alınarak belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı hizmetlerin çeşitlenmesi için yapılabilecekler ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma, bu tartışmalar ışığında Türkiye’de belediyelerde toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım için gereken hukuksal ve siyasal gelişmelerin önemini ele alan bir sonuçla bitirilmiştir.

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI POLİTİKA YAKLAŞIMI VE YEREL YÖNETİM

Dünya genelinde var olan cinsiyet rejimi, eril değerlere ve hegemonyaya göre dizayn edilmiştir; dolayısıyla kadınlar ve eşcinseller pek çok alanda, bu iktidarın yarattığı eşitsizliklerden mağdur olmaktadır. Toplumsal ve siyasal bu yapı nedeniyle cinsiyetler arasında oluşan farklılıklar ve eşitsizlikler, bunların gereksinimlerinin ve taleplerinin de farklılaşmasına sebep olmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı politika, bu farklılıkları göz önüne alarak, bu farklılıkların ve çıkarların neden olduğu gereksinimlere duyarlı ve uzun vadede cinsler arası eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlayan politikalar üretmeyi amaçlayan bir bakış açısını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, öncelikle cinsiyetler arasındaki eşitsizliklerden kaynaklanan yasal, siyasal, sosyal ve ekonomik sorunları çözmek üzerine kurulmaktadır. Bu doğrultuda, bu eşitsizlik ilişkisinde mağdurlardan biri olarak kadınların, önce bu mağduriyet ilişkisinden kaynaklanan gereksinimlerini çözmek, sonra da bu kadınların durumunu güçlendirmek amaçlanmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı politika, nihai olarak da eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için gereken adımların atılmasını hedefleyen ve bu eşitsizlikten kaynaklanan farklı çıkarları göz önünde bulunduran politika anlayışıdır.

Molyneux’a⁵ göre kadınların, farklı sosyalizasyon süreçlerindeki toplumsal cinsiyet rol davranışları doğrultusunda gelişmiş, erkeklerden farklılaşmış; sınıf, etnisite gibi diğer değişkenlerden bağımsız homojen bir “kadın çıkarı” vardır. Ancak bu kadın çıkarı, pratik toplumsal cinsiyet çıkarları ve stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları olarak ikiye ayrılmaktadır⁶. Bu çıkarlar ve bunlara bağlı

4 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü daha önce bağımsız bir kurumken T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 29 Haziran 2011 yılında kurulmasıyla bu bakanlığa bağlı bir müdürlük haline getirilmiştir.

5 MOLYNEUX, Maxine, “Mobilization without Emancipation? Women’s Interests, the State, and Revolution in Nicaragua”, *Feminist Studies*, 11 (2), 1985, 200 (s. 227-254).

6 MOLYNEUX, 1985.

gereksinimler, bulunulan sosyo-politik ve kültürel bağlam içinde oluşmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin yarattığı eşitsizlikler nedeniyle kadınların temizlik, çocuk bakımı, ulaşım gibi gündelik hayatlarındaki gereksinimleri, pratik toplumsal cinsiyet gereksinimleri olarak tanımlanabilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri temelindeki iş bölümüne bağlı olarak oluşmuş; kadınların var olan durumundan kaynaklanan ve genellikle acil çözüm gerektiren kadın çıkarlarıdır. Bu gereksinimler, kadınların özgürleşmesi ve cinsiyet eşitliği benzeri stratejik amaçları barındırmamaktadır.

Geleneksel cinsiyet rollerini dönüştürerek kadınların birey olarak güçlenmelerini ve öz güven edinmelerini, cinsiyetçi iş bölümünü ve kurumsallaşmış cinsiyet ayrımcılıklarının ortadan kaldırılmasını amaçlayan politikalar ise stratejik toplumsal cinsiyet gereksinimleridir. Stratejik toplumsal cinsiyet çıkarları/gereksinimleri, temelde cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmaya yöneliktir ve "gerçek kadın çıkarları" olarak tanımlanmaktadır⁷. Bu nedenle stratejik toplumsal cinsiyet gereksinimlerinin, pratik toplumsal cinsiyet gereksinimlerine göre daha uzun süreli siyasal girdi ve çıktıları üretmeleri beklenmektedir. Ayrıca daha çok dirençle karşılaşma olasılıkları da yüksektir. Toplumsal cinsiyete duyarlı politika anlayışında bu ayrım göz önünde bulundurularak çeşitli politikalar geliştirilmesi gereklidir. Bu çerçevede hem toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan sorunlara acil çözümler yaratılması hem de bu tür eşitsizliklerden kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılması hedeflenmelidir⁸.

Toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımlar her türlü düzey ve politika alanında yer edinmelidir; ancak yerel siyaset ve yönetimler, dinamikliği ve yapısı nedeniyle daha da öne çıkarılmalıdır. Öyle ki küreselleşme ve modernleşmenin siyasal, toplumsal ve ekonomik alanda yarattığı yeni yaşam algısı, yerelin hayatımızdaki etkilerini değiştirmekte ve arttırmaktadır⁹. Özellikle modern hayat deneyimlerinin getirdiği, geçmişe göre lüks görünen hizmetler -ulaşım, yol, sosyal yardım, eğitim, çevre düzenlemesi benzeri -, artık hayatımızda

vazgeçilmez hale gelmektedir. Bu temel yaşam standartları algısındaki değişim, kaçınılmaz olarak bu ihtiyaçları karşılamakla yükümlü görülen yerel yönetimlerin önemini arttırmakta ve yeni yerel kurumsal düzenlenmelerin ihtiyacını doğurmaktadır. Bu düzenlemeler içinde ele alınması gereken önemli bir unsurdur da kadınlardır; çünkü toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı eşitsizlikler veya ilişkiler dolayısıyla özellikle kadınların yerelle olan ilişkisi sorunlu ve kritik olabilmektedir. Bu çerçevede yerel yönetim ve hizmetlerin, toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım temelinde örgütlenmesi önemli ve gerekli hale gelmektedir.

Bahsedilen gerekliliğin nedenleri oldukça çeşitlidir. Yerel yönetimler, halka/vatandaşa daha yakın örgütlenmelerdir. Bu nedenle kadınların gündelik yaşamlarını kolaylaştıracak ve sorunlarını çözebilecek yerel politikaların işlevselliğini arttıran çeşitli avantajlar sunabileceklerine inanılmaktadır. Ayrıca yerel yönetimler, özellikle sunduğu hizmetler ve sahip olduğu olanaklar açısından, kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda daha etkin olmasını sağlayabilecek bir potansiyeli barındırmaktadır. Türkiye'deki kültürel pratikler ve ilişkiler açısından genelde özel alanın bir uzantısı olarak düşünülen mahalle ve sokaklar - kadınların evinin önü, çocukların oynadığı sokak, park, mahalle pazarı benzeri- toplumsal cinsiyet rolleri gereği, kadınların erkeklere göre daha çok vakit geçirdikleri ve etkileşim içinde oldukları yaşam alanlarıdır. Ayrıca bu toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları gereği çamaşır, temizlik, ev işleri, çocuk bakımı gibi pek çok görev, kadınların omuzlarına yüklenmektedir. Örneğin belediyede su problemi oluştuğunda evin temizliğinden sorumlu tutulan bir kadın zorluk çekmektedir. Bu nedenle içme suyu dağıtımı, çöplerin toplanması, sokak ve kentin temizlenmesi, çocuk oyun parkları, kanalizasyon, iyi bir imar düzeni, aydınlatma benzeri yerel yönetimlerin yetkisinde olan hizmetler, içerikleri ve sonuçları bağlamında toplumsal cinsiyete duyarlı olarak gözden geçirilmesi beklenen ve bu yolla işlevselliklerinin artacağı inanılan yerel sorumluluklardır¹⁰. Başarılı bir yerel yönetimde, kadınların etkin, adil ve eşit şekilde yerel hizmetlere ulaşması ve muamele görmesi önemlidir. Bunun için de siyasa yapma, uygulama ve yönetme sürecinde toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların

7 ALKAN, 2005, s. 62; MOLYNEUX, 1985, s. 232.

8 Bu çalışmada, bu farklılıklar da göz önünde tutularak belediyelere ne tür sorumluluk ve yetkiler verildiğinin anlaşılmasına çalışılmıştır.

9 CLARKE, STAEHELİ, BRUNELL, 1995, s. 205.

10 ALKAN, 2005.

sürdürülmesi ve sistemin bu açıdan düzenlenmesi gereklidir¹¹. Nitekim araştırmacılar, feministler, aktivistler ve bu konuda duyarlı birçok siyasetçi ve hukukçu, özellikle yerel yönetimlerde kadınların aktif hale getirilmesi gerektiğini ve yerel yönetimlerin hizmet politikalarının kadın merkezli ve toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımla düzenlenmesi gerekliliğini savunmaktadır.

Benzer şekilde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği başta olmak üzere uluslararası toplum da hem ulusal hem yerel mekanizma ve politikalarda toplumsal cinsiyet kimliklerine duyarlı bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini ifade etmektedir¹². Nitekim toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve güvence altına alma konusunda, 1990'lardan sonra devletlerin pozitif ödevlerle donatıldığına dair uluslararası bir kabul oluşmuştur. Devletlerin, tüm ulusal ve yerel kurumlarıyla bu anlayışı benimsemesi istenmektedir¹³. Yeterli olmamakla birlikte Türkiye'de de bu konuda hem yasal hem siyasal alanda belli adımların atıldığı görülmektedir¹⁴. Nitekim 2011 tarihli 633 sayılı Aile ve Sosyal

Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (ç) bendinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görevleri, "kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkanlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak" olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye'nin imzalamış olduğu "Avrupa Yerel Yönetimler Özerlik Şartı"nda, yerel yönetimler kavramı açıklanırken yerel yönetimlerin temel üç işlevine gönderme yapılmaktadır. Bu işlevler, "yerel yönetimlerin sorumlulukları içinde olan kamu hizmetlerini yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda yerine getirme", "eşit ve gizli oyla seçilmiş üyeler tarafından yerel nüfusu temsil etme" ve "vatandaşların doğrudan katılımına imkan sağlama" olarak özetlenebilmektedir. Bu çerçevede belediyelerin kamu hizmetlerini kadınların da çıkarları doğrultusunda yerine getirme, yerel kadın nüfusunu temsil etme ve bu kadınların doğrudan katılımını sağlama işlev ve sorumluluklarıyla donatılmış olduğu iddia edilebilmektedir¹⁵. Ayrıca Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin 2. maddesinin (c) bendinde taraf devletlerin;

Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla herhangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak zorunda olduğu hükmü yer almaktadır. Bununla birlikte Rio Konferansı'nda Yerel Gündem 21 çerçevesinde, yerelde kadın katılımın

11 EVERTZEN, 2001.

12 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)**, 1981; UNDP, **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi**, BM Yayınları, http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table4.pdf, (erişim: 25.02.2012), 2011; BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı (A/CONF.177/20)**, BM, Pekin, 17 Eylül 1995; BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **The Rio Declaration on Environment and Development 1992**, BM Yayınları, 1992; BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Kadına Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi**, BM Yayınları, 1993; BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Nairobi Üçüncü Dünya Kadın Konferansı**, Nairobi, BM, 1985; AVRUPA KONSEYİ, **1995 tarihli Tavsiye Kararları**, 1995; AVRUPA KONSEYİ, **2002 tarihli 5 sayılı Tavsiye Kararı**, 2002; AVRUPA KONSEYİ, **Kadına Karşı Şiddet ve Ev içi Şiddetle Mücadele Etme ve Önleme Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi**, 2011.

13 Nitekim uluslararası arenadaki önemli gelişmelerden olan ve Türkiye'nin de imzası bulunan 1981 tarihli Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak kurumsallaşmalar için devletlere sorumluluk yüklemektedir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı da toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar için hükümlere yerel düzeyde mekanizmalar kurması tavsiyesinde bulunmaktadır.

14 En başta T.C. Anayasası'nın 10. maddesinin 2. fıkrasında "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesinde yükümlüdür." denilmektedir. 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu, Türk Medeni, Ceza ve İş Kanunları'nda yapılan değişiklikler, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 2007 yılında yapılan değişiklikler, 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, 2012'de yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kurulması bu tür yasal gelişmelerdir. 24 Mart 2009 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde oluşturulan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu da bu tür bir politik

ilginin sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu Komisyon bünyesinde "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Uygulamaların İncelenmesi", "Erken Yaşta Evlilikler", "Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri" ve "Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler", "Mobbing (İşyerinde Psikolojik Şiddet)" konularını araştırmak ve incelemek üzere alt komisyonlar oluşturulmuştur.

15 SUMBAS, Ahu, **Demokrasi ve Kadın Temsili Çerçevesinde Yerel Siyasette Kadın Temsilinin Etki ve Katkıları, 2009 Yerel Seçimleri Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

arttırılmasının¹⁶, Nairobi Üçüncü Dünya Kadın Konferansı'nda¹⁷ kadın konusunda ülke düzeyinde politikalar oluşturmak ve uygulamaya koymak üzere bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesinin¹⁸ ve 1995 Pekin Bildirgesi'nde¹⁹ de devletlerin politika ve programlarına toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısını yerleştirerek uygulamalarının gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Tüm bunlar ışığında Türkiye'de yerel yönetimlerin en azından siyasal ve hukuksal sorumluluklarının bu hassasiyetle çizilmiş olması beklenmelidir.

KSGM EYLEM PLANLARI²⁰ ÇERÇEVESİNDE BELEDİYELERİN TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI POLİTİKA ÜRETME SORUMLULUKLARI

KSGM tarafından gerçekleştirilen 2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları'nda konulan hedeflere ulaşılmasında yerel yönetimlere ve belediyelere²¹ sorumlu ya da koordineli çalışılması gereken bir kurum rolü atfedilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu eylem planları hukuksal olarak bağlayıcı metinler değildir. Ancak yeni düzenlemelerin ve geliştirilecek politikaların bu şekilde uygulanmasını amaçlayan siyasi ve hukuksal yol haritaları sunmaktadırlar.

Öncelikle demokratik bir sistemin gereği olan toplumsal cinsiyet eşitliği için adımlardan birisinin

16 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1992.

17 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1985.

18 KSGM, **2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı**, KSGM Yayınları, Ankara, 2008, s. 21

19 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, 1995.

20 Bu başlıkta temel olarak 2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları ele alınmaktadır.

21 Bu metinlerde, yerel yönetimler ve belediyeler olarak iki farklı kullanıma rastlanmaktadır. Bazı sorumluluklarda yerel yönetimler yetkili ve sorumlu olarak kabul edilirken bazı aktivite/sorumluluk alanlarında özel olarak belediyeye atıf yapılmaktadır. Metinlerde valilik, kaymakamlık, muhtarlık benzeri bir ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle bu başlık altında yerel yönetimlere yüklenen tüm sorumluluk alanlarından genel olarak yetkileri çerçevesinde tüm yerel yönetim birimlerinin sorumlu tutulduğu sonucu çıkarılabilir. Ancak bazı alanlarda, belediyelere özellikle gönderme yapılması, durumu karmaşıktır. Bu nedenle bu konuda bir kafa karışıklığı olduğu intibai uyanmaktadır. Nitekim yerel yönetim kavramının kapsamı hakkında da açıklayıcı bir bilgi yoktur. Bu gerekçelerle çalışmada, bu belgeler içinde hem yerel yönetim hem de belediye geçen tüm sorumluluk alanlarına değinilmesi uygun görülmüştür.

yerel yönetimlerdeki kadın temsil ve katılımını arttırmak olduğu ifade edilmektedir²². Bunun temel gerekçesi de yerel yönetimlerin merkezi yönetimlere kıyasla kadınlara daha rahat ve iyi hizmet götürebilecekleri ve kadın katılımı ve temsili için daha ulaşılabilir olabilecekleridir²³. Bu düşünceler çerçevesinde 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı, toplumsal cinsiyet eşitliğini yaratma, kadınların eğitim, istihdam, sağlık, çevre ve kentsel hizmetlerden yararlanmasını sağlama ve kadınların siyasal katılımını artırma konularında; 2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları'ysa kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumlu kurum ya da taraflardan birisi olarak yerel yönetimleri ve belediyeleri belirtmektedir²⁴.

Bu eylem planlarına göre yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmadaki sorumlulukları çeşitlidir. "Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak üzere işbirliklerini geliştirmek", "erkeklerin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda rollerinin tanımlanması ve bu konuda farkındalıklarının artırılması" ve "kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla toplumsal farkındalık yaratmak ve zihniyet dönüşümü sağlamak" bu sorumlulukların başlıcaları olarak ifade edilmektedir²⁵. Bu bağlamda yerel yönetimlere/belediyelere, özellikle stratejik toplumsal cinsiyet gereksinimlerini karşılama misyonu yüklendiği görülmektedir. Bu misyon temelinde hem pratik hem stratejik toplumsal cinsiyet gereksinimlerini göz önüne alan düzenleme ve sorumluluklar öngörülmektedir.

2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nda, yerel yönetimlerin sorumluluklarına ve işbirliğine vurgu yapılan alanlar; kadınların ekonomik alanda güçlendirilmesi, kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi, kadınların siyasal katılımının arttırılması, toplumsal cinsiyete duyarlı

22 KSGM, 2008, s. 3-14.

23 KSGM, 2008, s. 22-23.

24 KSGM, **Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı 2006-2010**, KSGM Yayınları, Ankara, 2006; KSGM, **2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı**, KSGM Yayınları, Ankara, 2012; KSGM, 2008.

25 KSGM, 2008; KSGM, 2006; KSGM, 2012.

çevre politikalarının ve kentsel hizmetlerin yaygınlaştırılması, bilinç arttırıcı programlar geliştirilmesi başlıkları altında özetlenmektedir. Her başlık içinde, yerel yönetimlerin/belediyelerin işbirliği içinde yerine getirmesi istenilen görevler detaylı şekilde açıklanmıştır.

Kadınların eğitim durumunun iyileştirilmesi ve eğitim sorunlarının ortadan kaldırılması için yerel yönetimlerin/belediyelerin işbirliği içinde yerine getirmesi gereken görevlerin başında, okullaşmayan kız çocuklarına yönelik politika ve hizmetler gelmektedir. Okullaşmayan kız çocuklarının ve kadınların tespitinin yapılması, veri tabanlarının oluşturulması, okullaşma ve kadın okur-yazarlık oranlarının arttırılması, özellikle kırsal alandaki kız çocukları için rol-model olacak kadın eğitimci sayılarının arttırılması, bunlar için işbirliği alanlarının genişletilmesi ve yaygınlaştırılması²⁶ bu sorumlulukların başında sayılmaktadır.

Kadınların istihdam edilebilirliklerinin ve ekonomik durumlarının güçlendirilmesi için gerçekleştirilecek politikalarda da yerel yönetimlerin/belediyelerin rol almaları gerektiğinin altı çizilmektedir. İşgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda, kadınlara mesleki kurslar ve girişimcilik eğitimlerinin verilmesi, bunlara yönelik istihdam olanaklarının yaygınlaştırılması, kırsal alandaki kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, istihdamlarını arttırıcı projeler geliştirilmesi, kadınların teknolojik imkanlardan yararlanmasının sağlanması, kadın yoksulluğuyla mücadele edilmesi, kadınlara yönelik kredi/mikro kredi uygulamalarının yaygınlaştırılması, sosyal güvenlik sistemi dışında kalan ve çalışamayacak durumdaki kadınlara yönelik uygulanan sosyal yardım (aynı/nakdi yardım) ve hizmetlerin (sosyal konut tahsisi, kira desteği ve benzeri) geliştirilmesi, ulaşılabilir kılınması, eşit dağılımının ve sürdürülebilirliğin sağlanması konularında, yerel yönetimlerin işbirliği içinde çalışması gereken önemli kurumlardan birisi olduğu belirtilmektedir²⁷. Eylem Plan'larında, kadınların toplumsal cinsiyet kimliklerinden kaynaklanan mağdurluklarına dayanan bu tür ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sorumluluklar, pratik toplumsal cinsiyet gereksinimlerini kapsar niteliktedir.

Kadınların siyasal hayata katılımının arttırılması konusunda, yerel yönetimlere yüklenen sorumluluk alanları ise üç maddede toplanmıştır.

26 KSGM, 2008.

27 KSGM, 2008.

"Parlamentoda, yerel yönetimlerde ve muhtarlık görevlerinde kadınların yer almasının önemi hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi", "farkındalık yaratmak için kadın konseyleri ile birlikte yerel seviyede çalışılması", "kadın meclisi sayısının artırılması ve bu meclislerde alınan kararların uygulamaya yansıtılmasının sağlanması"²⁸, bu sorumluluk alanlarının başında gelmektedir.

Kadınların sağlık hizmetlerinden etkin yararlanabilmeleri, bu konuda bilgilendirilmeleri ve bu hizmetlerin kadın gereksinimlerine duyarlılık ile yürütülmesi konusunda da yerel yönetimler, işbirliği ve yardımcı kuruluşlardan biri olarak belirtilmektedir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin, kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını desteklemek için Aile Danışma Merkezi, Toplum Merkezleri, ÇATOM ve Halk Eğitim Merkezleri gibi kuruluşların sayıca arttırılması, personelinin toplumsal cinsiyet kimliklerinden kaynaklanan farklılıklar hakkında duyarlılığına sahip olmasının sağlanması, kadın sağlığı konusunda eğitim ve bilinçlendirme etkinliklerinin yaygınlaştırılması²⁹ için yerel yönetimlerin çalışması beklenmektedir.

Bunların yanında, kadınların katılımı ve kadın duyarlılığıyla planlanması istenen çevre politikası ve kentsel hizmetler de bu 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı'nda belirtilmektedir. Çevre politikalarını oluşturma süreçlerine kadınların katılımının artırılması; olumsuz çevre koşullarından kadınların daha çok zarar gördükleri konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratılması; bilinç yükseltici çalışmalar yapılması; çarpık kentleşme ve kentsel hizmetlerin (şehir içi ulaşım, aydınlatma ve benzeri) kadınlar üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alınarak çözüm önerileri geliştirilmesi³⁰ çerçevesinde yerel yönetimlere sorumluluklar yüklenmektedir³¹. Yerel yönetimlere yüklenen tüm bu sorumluluklar kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan pratik ve stratejik gereksinimlerini birlikte göz önünde bulundurulur nitelikte görünmektedir.

28 KSGM, 2008.

29 KSGM, 2008.

30 KSGM, 2008.

31 Bu çerçevede Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılında "Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri" yürütülmeye başlanmıştır. Bu eğitimlere, üst düzey kamu yöneticileri, belediye başkanları, kamu çalışanları, politika uzmanları, sendika, üniversite ve STK temsilcileri çağırılmışlardır.

2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları ise amaçlanan uygulama ve sorumlulukları, özellikle kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması ve bu konuyla mücadele konusundaki hedefler doğrultusunda, sorumlu ve işbirliği içindeki kurumlar ayrımı üzerinden ele almaktadır. Bu alanları, gerekli yasal düzenlemeler, farkındalık ve zihniyet dönüşümünün sağlanması, kadınların güçlendirilmesi ve koruyucu hizmetler sunumu, sağlık hizmetlerinin verilmesi ve kurum/kuruluşlar arası işbirliklerinin sağlanması başlıkları altında sınıflandırmaktadır. Nitekim bu kurumlar içinde yerel yönetimler ve belediyeler belli bir yer teşkil etmektedir. Ancak bu alan başlıkları içinde yerel yönetim ve belediyelere yüklenen sorumlulukların ağırlıkları ve sayıları, bu kurumların yetki ve niteliklerine bağlı olarak değişmektedir. Örneğin, bu alanlar içinde yasal düzenlemelerin yapılması konusunda yerel yönetimlere/belediyelere hiçbir sorumluluk yüklenmezken farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanmasıyla kadınların güçlendirilmesi ve koruyucu hizmetler sunumu alanlarındaki tüm aktivite başlıklarında yerel yönetim/belediyelere görevler düştüğünün altı çizilmektedir.

Farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanması başlığında, toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin plan, program ve politikalara yansıtılması amacıyla seminer, atölye çalışması ve eğitim benzeri etkinliklerin diğer kurumlarla işbirliği içinde yürütülmesi gerektiği söylenmektedir. Ayrıca bu konuda farkındalık yaratılması amacıyla hizmet sunularna, karar vericilere ve kamuoyuna yönelik görsel ve basılı materyallerin hazırlanmasında yerel yönetimler işbirlikçi kurumlardan birisi olarak görülürken, bu konuda belediyelerin asli sorumluluklardan bir tanesinin evlilik başvurusunda bulunan çiftlere dağıtılmak üzere toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, cinsel sağlık benzeri konularda bilinçlendirme materyallerinin basılması olduğu ifade edilmektedir³².

Kadınların güçlendirilmesi ve koruyucu hizmetler başlığında, öncelikle şiddete uğrayan kadınlara sunulması gereken koruma, barınma, tedavi, meslek/iş edindirme, güçlendirme, yasal haklar, çocuk/yaşlı bakımı ve rehabilitasyon

benzeri hizmetlerin etkinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması için altyapı ve personel teminin sağlanmasında; konuk evlerinin³³, aile danışma merkezlerinin açılması, yaygınlaştırılması, kapasitelerinin arttırılmasında ve bu süreçte gereken nakdi/ayni desteğin verilmesinde; şiddet mağduru kadınların sosyal yaşama katılımını sağlayan projelerin gerçekleştirilmesinde; kadınlar göz önünde bulundularak kent planlanmasında, sokak ve parkların aydınlatılmasında, ulaşım hizmetlerinin düzenlenmesinde ve acil telefon hatlarının erişilebilirliğinde belediyeler sorumlu kurum/kuruluşlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Bunların yanında ekonomik yoksunluk içindeki şiddet mağduru kadınlara mikro-kredi yardımlarında kontenjan ayrılması, meslek eğitimi ve danışmanlık verilmesi, bu kadınların çocukları için kreş ve bakım hizmetlerinde kontenjan sahibi olmaları ve Madde 3.1 çerçevesindeki görevlilerin konu hakkındaki eğitimlerinde yerel yönetimler sorumlu kurumlardan birisi olarak belirtilmektedir.

Sağlık hizmetlerinin sunumu ve kurumlar arası işbirliklerinin geliştirilmesi alanlarında ise belediyelere kısıtlı sorumluluklar öngörülmektedir. Bu kısıtlı sorumluluklar şu şekilde detaylandırılmıştır. Sağlık hizmetlerinin sunumuyla ilgili belediyeler, "şiddet mağduru kadınlara, varsa çocuklarına yönelik hizmet sunumunun her kademesinde yer alan görevlilerde görülen tükenmişlik sendromunun önlenmesine yönelik psikolojik destek ve danışmanlık mekanizması oluşturulması"nda sorumlu kurumlardan birisi; "denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinin; suç oluşturan eylemle ilgili olarak soruşturma ve kovuşturma evresinde veya mahkumiyet halinde özellikle suçtan zarar gören ve şüpheli sanık-hükümlüye yönelik psiko-sosyal danışmanlık ve rehabilitasyon hizmetlerinin yürütülmesinde etkin görev almasının sağlanması" ve "6284 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereğince kurulması öngörülen Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin, belirlenen 14 ilde kurularak pilot uygulamaya başlanmasının sağlanması" konularında da işbirliği yapılması gereken kurumlardan birisi olarak belirtilmektedir.

Kurum/kuruluşlar arası işbirliği alanında ise belediyelere yüklenen sorumluluk işbirliği yapılması gereken kurumlardan birisi olarak

32 KSGM, 2012.

33 Eylem Planları'nda kadın sığınma evi yerine kadın konuk evi kavramı kullanıldığından burada bu kullanım tercih edilmiştir.

“kadına yönelik şiddetle mücadelede mevcut protokollerin sürdürülmesi, yeni işbirliği protokollerinin hazırlanması ve uygulanması olarak” ifade edilmektedir³⁴.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti’nde kadının statüsünü güçlendirmek ve kadın sorunlarını çözmek amacıyla hizmet vermiş Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün pek çok rapor, çalışma ve temennisinde, yerel yönetimler ve belediyeler sorumlu ve yetkili bir taraf olarak gösterilmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı politika anlayışı çerçevesinde her biri önemli olan sosyal, siyasal ve ekonomik pek çok konuda yerel yönetimlerin yeri ve sorumlulukları olduğu kabul edilmekte ve yapılması gerekenler açıklıkla ifade edilmektedir. Kadınların siyasal hayata katılımından, sağlık ve eğitim olanaklarının güçlendirilmesine, ekonomik imkanların ve istihdamın sağlanmasına, kentsel ve çevresel düzenlerin kadınlar göz önünde bulundurularak yapılmasına, toplumsal cinsiyet konusunda bilinç artırıcı faaliyetler yürütülmesine ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye kadar pek çok konu ve başlık, bu eylem planlarında detaylı şekilde ele alınmaktadır. Eylem Plan’larının konu başlıkları, amaçları ve içerikleri temelinde, stratejik toplumsal cinsiyet gereksinimlerini öncelerek pratik ve stratejik toplumsal cinsiyet ihtiyaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyete duyarlı bir politika anlayışı ile yerel yönetimleri ve belediyeleri sorumlu kurumlardan birisi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Ancak eldeki kısıtlı çalışmalar, Türkiye’de bunların uygulamadaki izdüşümlerinin eksik kaldığı göstermektedir³⁵.

2005 TARİHLİ 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU ÇERÇEVESİNDE BELEDİYELERİN SORUMLULUKLARI

2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet götürme ve kadınların durumunu iyileştirme konusunda bazı sorumlulukları olduğu ifade edilebilmektedir. Bu sorumlulukların bir kısmı, belediye kanununda açık şekilde ifade edilirken diğer kısmı, belediye yönetiminin duyarlılığına ve inisiyatifine bırakılmaktadır. Ancak ve ancak pek çok yasal düzenleme ve tavsiye, bu inisiyatifin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak şekilde kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. madde’sinde,

Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar;

denilmektedir. Bu da kadın, erkek, engelli, yoksul, zengin, genç, yaşlı her türlü vatandaşın bu haklara sahip olduğunu belirtirken belediyelere de bu konuları -hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanmaya hayata geçirmede sorumluluklar yüklemektedir.

Nitekim belediye hizmet ve sorumluluk alanlarının pek çoğu, kadınları yakından etkileyen gereksinim ve sorunlarla örtüşmektedir. Bu hizmet ve sorumluluk alanları madde 14’te; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; acil yardım, kurtarma ve ambulans; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi olarak özetlenebilmektedir. Ancak bu kanuna göre belediyenin görev ve sorumlulukları içinde kadınlara yönelik olarak açık şekilde belirtilen tek bir sorumluluk vardır. O da büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadınlar için sığınma evleri açmakla yükümlü olmasıdır. Üstelik bunu denetleyen bir mekanizma ve bunu gerçekleştirmek için bir bütçe düzenlemesi yapılmamıştır.

2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelerin sorumluluk ve yetkileri yanında, belediye başkanının da yetki, görev ve imtiyazlarını açıklayan bir belge niteliğindedir. Bu çerçevede burada sadece belediyelerin değil; belediyelerin yönetim ve işleyişinden sorumlu olan belediye başkanlarının da toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet konusunda belli sorumluluklarla donatılmış olması beklenebilir. Ancak bu kanunda, bu durumu

34 KSGM, 2012.

35 ALKAN, 2005; SUMBAS, 2012.

açıkça talep eden ve düzenleyen bir madde bulunmamaktadır. Belediye başkanı, belli sorumlulukları ve yetkileri çerçevesinde bu tür hizmetleri "isterse" geliştirebilir. Nitekim belediye başkanının sorumluluk ve görevleri, 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 38., 41. ve 49. Maddelerinde; "belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak", "bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak", "mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunmak", "belediye personeli atamak" olarak belirlenmiştir. Görüldüğü üzere bu yetkiler çerçevesinde toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet ve politika üretmek için gereken hukuksal ve siyasal sorumluluk belediye başkanlarının inisiyatifine bırakılmıştı. Nitekim bu yetkiler çerçevesinde belediye başkanı isterse, belediyede kadın-erkek çalışan sayısını eşitlemeye yönelik bir strateji izleyebilir ya da kadınların durumunu iyileştirmeye yönelik projeleri, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaları stratejik plana koyabilir.

Kısaca belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye görevlileri, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların sorunlarına duyarlılarsa kanunda belirtilen belediyenin yetki ve imtiyazları, bu yönde hizmet götürmeye olanak sağlamaktadır. Örneğin, bu kanunun 15. maddesine göre belediyeler kadın sığınma evi veya kadınlara yönelik sosyal tesisler için ücretsiz veya düşük bir bedelle arsa tahsis edebilirler. Benzer şekilde belediyeler, sınırları içindeki kadınların sorunlarını, kadına yönelik şiddetle, "namus"³⁶ cinayetleriyle ilgili düşünceleri ve benzeri görüşleri ölçmek için kamuoyu yoklaması ve araştırma yapabilirler. Kadınların sosyal ve kamusal alanda aktifliğini arttırmak ve ekonomik bir beceri katmak için çeşitli kültür, sanat ve spor aktiviteleri düzenleyip, meslek kursları açabilir; çeşitli projeler yapabilirler. Bu amaçlar doğrultusunda çeşitli kamu kurumları veya sivil toplum örgütleriyle işbirliği içine girebilirler. Nitekim Diyarbakır Bağlar Belediyesi tarafından

14-18 Aralık 2010 tarihleri arasında Diyarbakır'da gerçekleştirilen "Kadına Şiddet Araştırması ve Raporu", istendiğinde belediyelerin bu tür faaliyetler yapabildiğinin bir göstergesidir.

Bunların dışında Türkiye'de gündemde olan Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu içinde yapılacak değişikliklerin toplumsal cinsiyete duyarlılık anlayışını ne kadar karşılayacak şekilde yapılacağı ayrı bir tartışma konusudur ve bu çalışmanın kapsamı dışında kabul edilmiştir. Ancak var olan Belediye Kanunu'nda bu konuyla ilgili yapılmak istenilen değişiklik öneri ve tartışmaları, bu meseleye artan siyasi hassasiyeti ve hukuki ihtiyacı göstermektedir. Nitekim yapılan teklif önerileri henüz sonuçlanmamış olsa da bu konuda önemli ve olumlu değişikliklere yol açabilir. Örneğin, 26 Nisan 2012 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda Değişiklik Teklifi ve 02 Mayıs 2012 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, belediyelerin ihtisas komisyonlarını düzenleyen maddesinde bir değişiklik yapılarak, nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerde ve büyükşehir belediye meclislerinde "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu"nun kurulmasını öngörmektedir. 24 Ocak 2013 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifindeyse nüfusu 10.000 ve üzerindeki belediyelere, kadınlar ve çocuklar için sığınma evi açma zorunluluğu getirilmesi, bu evlerin bütçesinin ve personelinin de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca sağlanması öngörülmüştür. Var olan yasa sadece 50.000 üstü nüfusa sahip olan belediyelere ve büyükşehir belediyelerine, kadın sığınma evi açma yükümlülüğü yüklemekte; fakat bunların bütçeleriyle ilgili bir düzenleme getirmektedir. Nitekim bütçe problemi, yerel yöneticiler tarafından bu yükümlülüğün yerine getirilmesinin önündeki en önemli engellerden birisi olarak dile getirilmektedir³⁷.

Sonuç olarak, kadınların toplumsal cinsiyet kimliklerinin onlara yüklediği sosyal, ekonomik ve siyasi pozisyonlarından dolayı, belediyenin

36 Bu çalışmada ele alınan belgelerde bu tür kadın cinayetleri, "namus" veya "töre" başlığıyla ele alındığından çalışmada bu şekilde ifade edilmesi uygun görülmüştür.

37 KOYUNCU LORASDAĞI, Berrin/ SUMBAS, Ahu, "The Role of Female Mayors in Combating Violence against Women: The Case of 2009 Local Elections in Turkey", **IPSA, Reshaping Power, Shifting Boundaries (08-12 Temmuz 2012)**, İspanya/ Madrid, 2012, <http://www.ipsa.org/my-ipsa/events/madrid2012/paper/role-women-mayors-combating-violence-against-women-case-2009-local-e>, (erişim tarihi 11.04.2013); SUMBAS, 2012.

sorumlulukları içinde olan pek çok hizmetten erkeklere göre daha çok etkilendikleri ifade edilmektedir. Özellikle kadınların ev, mahalle içinde daha çok vakit geçirdikleri de buna eklenirse belediyenin hizmetlerinde kadın hemşerilerini özellikle düşünmesi gerekmektedir. Örneğin, kadınlar erkeklere oranla toplu taşıma araçlarını daha çok kullanmak zorunda kalmaktadır; evin çamaşır, bulaşık ve temizlik işlerini yerine getirdiklerinden su ve kanalizasyon, temizlik, çevre sorunlarından daha çok etkilenmektedir. Çocuklarla ilgilendikleri ve vakitlerini mahalle dışında geçirme şansları çok olmadığından mahallelerindeki park ve yeşil alanları daha çok kullanmaktadır. Sermayeye/paraya erkeklere göre daha az sahip olduklarından düşük maliyetli konuta daha çok gereksinim duymaktadır. Meslek edinme şansları daha az olduğundan meslek edindirme kurslarına daha çok ihtiyaç duymaktadır. Dışarıda sosyalleşme imkanları az olduğundan belediyenin kültür, sanat ve turizm faaliyetleriyle sosyal hayata katılabilmektedir. Bunları yerine getirme konusunda belediyelere ve belediye yönetimlerine çeşitli yetki ve sorumluluklar verilmiş olduğu söylenebilmektedir. Ancak bu yetkiler ve sorumluluklar, genelde yönetici ve personelin inisiyatifine bırakmış olduğundan bu konuda yasal bir boşluk ve eksiklik olduğu görülmektedir.

2006 TARİHLİ 17 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ ÇERÇEVESİNDE BELEDİYELERİN SORUMLULUKLARI

Dünyada her beş, Türkiye’de ise her üç kadından birisinin şiddete maruz kaldığı düşünüldüğünde kadınların en önemli sorunlarından birisinin kadına yönelik şiddet olduğu söylenebilmektedir³⁸. Bu sorunla mücadele kapsamında 2000’li yıllarda Türkiye’de bir dizi sosyal, siyasi ve hukuksal gelişme yaşanmıştır. Bu adımlardan önemli bir tanesi de 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’sidir; çünkü bu belge devletin kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumluluğunu açıkça kabul ettiği ilk belgedir³⁹.

38 WHO, *Multi-counrty Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevalance, Health Outcomes and Women’s Responses*, WHO, 2005; ALTINAY, Aşegül, G./ARAT, Yeşim, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Puncto, İstanbul, 2007.

39 UYGUR, Gülriz, “2006 tarihli 17 sayılı Sayılı Başbakanlık Genelgesi İşığında Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Devletin

Kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetle ve namus cinayetleriyle mücadele kapsamında çıkartılan bu Başbakanlık Genelgesi’nde, kadınlara yönelik şiddet içeren eylemlerle mücadele, bir devlet politikası olarak benimsenirken bu konuda sorumlu kuruluşlar belirtilmiş ve bunlarla işbirliği içinde olunması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Bu sorumlu kuruluşlardan birisi de yerel yönetimler/belediyelerdir. Örneğin, Genelge’nin 14. maddesine göre yerel yönetimler “kent planlanmasında, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve kadınların acil şiddet hatlarına kolay ulaşılabilmesini sağlamak amacıyla telefon kulübelerinin sayılarının artırılması gibi kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerekli hizmetlerin sunulması”ndan sorumludur. Bu genelgeye göre kadına yönelik şiddetle mücadele ve namus cinayetlerinin önlenmesi amacıyla yerel yönetimler, koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında, hizmet kurumları oluşturulmasında ve kurumsal hizmetler verilmesinde, eğitim hizmetlerinde, “sorumlu kurum” veya “işbirliği yapılacak kurum” olarak belirtilmektedir. Genelgeye göre yerel yönetimlerin sorumlu tutulduğu hizmetler; kadınların istihdam ve ekonomik problemlerini çözmek, kadınların eğitim seviyesini ve bilinç düzeyini arttırmak, şiddete uğrayan kadınları korumak ve toplumda bu sorunla mücadele etmek şeklinde ifade edilmiştir⁴⁰.

Genelge’de belirtilen çözüm önerileri; “koruyucu önleyici tedbirler, hizmet kurumları, sağlık, hukuk ve eğitim” başlıkları şeklinde sınıflandırılmıştır. Yerel yönetim ve belediyeler de bu hizmet ve sorumlulukların sadece koruyucu önleyici tedbirler, hizmet kurumları ve eğitim tedbirleri başlıkları altında ele alınmıştır. Nitekim kadınların eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve aktif iş hayatına katılabilmeleri için ihtiyaç duydukları yuva, kreş, bakım evi gibi destek hizmetlerinin sağlanması, okur-yazarlık kursları oluşturulması, kız çocuklarının eğitimine destek verilmesi, bilgilendirme ve farkındalık için broşür dağıtılması, kadın hakları,

Ödevi: Değişen Devlet Anlayışı mı?”, *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girenken Türkiye’de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat’a Armağan Cilt 2* (der. S. Sancar). Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, (s. 883-913).

40 2006 tarihli 17 sayılı Sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu Başbakanlık Genelgesi, T.C. Resmî Gazete, 26218, 4 Temmuz 2006.

toplumsal cinsiyet rolleri hakkında kadına yönelik güçlendirici çalışmalar yapılması, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi, kadın sığınma evlerinin nitelik ve niceliksel kalitesinin artırılması ve desteklenmesi, şiddet gören kadınlara geçici konut tahsisi yapılması, rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele için bilinç yükseltme ve eğitim çalışmalarının yanı sıra kamuoyu araştırma ve çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve veriler toplanması benzeri pek çok uygulama ve kararda yerel yönetimler, sorumlu ve işbirlikçi kurum olarak gösterilmektedir. Özellikle, kadın sığınma evi ve kadına yönelik şiddetle ilgili başvuru merci olarak ulaşılabilecek ilk kademe olarak yerel yönetimlerin görüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak belediyelerin bu sorumlulukları yerine getirmede çok da başarılı olmamaları, bu düzenlemelerin etkin şekilde hayata geçirilmediğini ve bu konuda eksik bir düzenleme ve denetleme mekanizması olduğunu göstermektedir. Yasal düzenlemelerin varlığı önemli ve öncü adımlardan birisi olmasına rağmen, uygulamaya yansıtılmadığı takdirde etkin bir çözüm için elbette yeterli olamayacaktır.

SONUÇ

Yerel siyaset ve yönetim, toplumsal yaşamı ve bireylerin gündelik hayatlarını daha yakından etkileyen kararları almaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet temelli farklılıkların ve önceliklerin, yerel yönetimlerde daha belirgin olması gerektiği savunulmaktadır⁴¹. Nitekim sosyal yaşam alanının düzenlenmesinden sorumlu olan en küçük siyasi birimleri kapsayan yönetim birimleri yereldir. Sokağın ya da mahallenin yaşam alanı içinde bu etkiyi görece daha çok hissedenler, hizmetlerden daha çok faydalanacaklar, toplumsal cinsiyet rollerinden ötürü kadınlardır. Diğer bir deyişle, yerel yönetimler hem erkek hem de kadın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak dizayn edilmeli ve sorumluluklarını bu bilinçle yerine getirmelidir. Örneğin İngiltere, İspanya, Hollanda, Yunanistan, Belçika gibi ülkelerde yerel düzeyde eşitlik politikalarına verilen önem sayesinde kadınların merkezi

politikalara yabancılaşması ve bu politikaların elitist sonuçları önlenememiştir⁴². Nitekim hem uluslararası sözleşme ve kararlar, hem ulusal kararlar hem de demokratik toplumun gerekliliği siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik her türlü alanda toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığının ana plan ve programlara yerleştirilmesinde devlet kurumlarına, kuruluşlarına ve siyasilere önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve hizmetler gerçekleştirme bilinci, ağırlıklı olarak 2000'li yıllarda devletin gündemini meşgul edecek noktaya ulaşmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de hem siyasal hem de hukuksal pek çok gelişme gerçekleşmiştir. Bunların başında da yerel yönetimlerin ve yöneticilerin bu sürece dahil edilmesinin gerekliliğine dair müdahale ve düzenleme girişimleri gelmektedir. Nitekim Türkiye'de kadınların statüsünü güçlendirmekten ve toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde politikalar üretmekten sorumlu olan KSGM, 2006, 2008 ve 2012 tarihlerindeki Eylem Planları'nın hepsinde, yerel yönetimlere ve belediyelere düşen sorumluluk ve yetkilerin sıklıkla altını çizmekte ve bunların teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak pek çok araştırma, Türkiye'de kadınların yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetlere çok az ulaşabildiğini ve yerel hizmetlerin kadınlar düşünülmeden uygulandığını göstermektedir⁴³. Bu çalışma Türkiye'de yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyete duyarlı politika konusundaki bu eksikliklere dair yasal ve siyasal düzenlemelerin getirdiklerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Şunu da belirtmek gerekmektedir. Yasal ve siyasal düzenlemeler, genellikle "olması gerekeni ve bunun yasal ve siyasal olarak nasıl yapılması gerektiğini" söylerler; ancak bu metinler "olması gereken" alanı düzenlediği için, bu metinlerde yazılanların o toplumda var olduğunu sanmak yanlıştır". Aksine bu alanlardaki sorunlar ve düzenleme eksiklikleri nedeniyle yasalara ve siyasal alanda

42 SANCAR ÜŞÜR, Serpil, **Siyasal Yaşam ve Kadınlara Destek Politikaları**, KSGM Yayınları, Ankara,1997, s. 19-20.

43 ALKAN, 2005; KARDAM, Nuket, **Turkey's Engagement with Global Women's Human Rights**, Ashgate Publishing, Burlington, USA, 2005, s. 146; BİRLEŞMİŞ MİLLETLER NÜFUS FONU, **Kadın Dostu Kentler Projesi 2006-2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP), Türkiye, <http://www.kadindostukentler.com/indextr.html>.

41 ALKAN, 2005; NYIRI, Zsolt/ VENGROFF, Richard, "The Gender Gap in Local Political Leadership: The Case of Central and Eastern Europe ", **the 2004 Annual Meeting of the American Political Science Association (2-5 Eylül 2004)**, Chicago, USA, 2004, s. 3-4; WEDEL Heidi, **Siyaset ve Cinsiyet**, (C. Kurultay, Çev.). Metis Yayınları, İstanbul, 2001; Clarke ve diğerleri, 1995.

gündeme gelirler⁴⁴. Bu araştırmada ele alınan belgeler, bu alandaki düzenlemelerin gerekliliğinin kısmen de olsa farkında olduğunu göstermektedir. Ancak bu konuda açık bir çözüm ve uygulamanın hala eksik olduğunu da ortaya koymaktadır. Örneğin KSGM'nin Eylem Planları'nda ve 2006 tarihli 17 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde sıklıkla yerel yönetim ve yöneticilere önemli sorumluluklar düştüğü belirtilmektedir; ancak 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, kadın sığınma evi açma dışında, bu tür politika ve önerilere dair somut bir hukuksal düzenleme hala yapılmamış ve belediyelere bu konularda görev verilmemiştir.

O nedenle Türkiye'de yerel siyasette, toplumsal cinsiyet gereksinimlerine ve eşitsizliklerine duyarlı yaklaşımların geliştirilmesi, buna yönelik hukuksal ve siyasal düzenlemeler yapılması gereklidir. Bu düzenlemeler yapılırken de göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husus, toplumsal cinsiyete duyarlı politika anlayışını, her açıdan bu sürece dahil etme gerekliliğidir; çünkü Türkiye'de yerel yönetimlerin/belediyelerin genellikle ve öncelikle pratik toplumsal cinsiyet gereksinimlerine yönelik duyarlılıkları ve hizmetleri önceleme eğilimleri olduğu görülmektedir. Nitekim Wedel⁴⁵, stratejik ve pratik çıkar/gereksinim ayrımında, iki noktanın gözden kaçırılmaması gerektiğinin altını çizmektedir. Birincisi stratejik çıkarların gerçekleştirilmesi, kadınların kısa vadeli pratik çıkarlarını tehlikeye atma riskini içinde barındırmaktadır. Bunu önlemek adına, bu kadınların pratik çıkarlarının farkına vararak bunları siyasallaştırmaları ve stratejik çıkarlara dönüştürmeleri hedeflenmelidir. İkinci olarak da cinsiyet çıkarlarının, kadınların etnisite, sınıf gibi diğer çıkarlarından sadece bir tanesi olduğu unutulmamalıdır. Yerel yönetimlerde uygulanması beklenen toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların, bu hassasiyetlerin hepsini birden barındırması gerekliliği, bu konuda oluşturularak strateji ve düzenlemelerin önemini daha da açıkça şekilde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak toplumsal cinsiyete duyarlı politika uygulamalarının içselleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında yerel yönetim ve belediyelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için gereken önemli adımlardan bir tanesi yasal-siyasal düzenlemelerin yapılması ve

bunların uygulamaya yansıtılabilmesidir. Ancak yukarıdaki örnekler, Türkiye'de bu konuda önemli eksiklikler olduğunu göstermektedir. Bu düzenlemelerin birinci temel eksiliği, yasal düzenlemelerde bu sorunu görmezden gelmekten kaynaklanmaktadır. Nitekim kadın sığınma evi dışında, toplumsal cinsiyete duyarlı yerel politikayla ilgili herhangi bir kurum, politika veya madde 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'na henüz girmemiştir. İkinci eksiklik de yapılan düzenlemelerin veya bu tür politikaların uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. Elbette toplumsal cinsiyete duyarlı düzenlemeleri gerçekleştirmenin önünde uygulamada yasal bir engel yoktur. Ancak bu konudaki karar ve uygulamalar, yöneticilerin duyarlılık ve inisiyatifine bırakıldığından güdük kalma olasılıkları artmaktadır. Üstelik toplumsal kabuller dolayısıyla bu tür politika yaklaşımları için ilk başlarda zorlayıcı ve denetleyici yasal düzenlemelerin gerekliliği şart görünmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ALKAN, Ayten, **Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı**, Dipnot Yayınevi, Ankara, 2005.
- ALTINAY, Ayşegül, G./ARAT, Yeşim, **Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet**, Punto, İstanbul, 2007.
- AVRUPA KONSEYİ, **1995 tarihli Tavsiye Kararları**, 1995.
- AVRUPA KONSEYİ, **2002 tarihli 5 sayılı Tavsiye Karar**, 2002.
- AVRUPA KONSEYİ, **Kadına Karşı Şiddet ve Ev içi Şiddetle Mücadele Etme ve Önleme Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi**, 2011.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)**, 1981.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Nairobi Üçüncü Dünya Kadın Konferansı**, Nairobi, BM, 1985.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **The Rio Declaration on Environment and Development 1992**. BM Yayınları, 1992.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Kadına Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi**, BM Yayınları, 1993.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER, **Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı (A/CONF.177/20)**, BM, Pekin, 17 Eylül 1995.
- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER NÜFUS FONU, **Kadın Dostu Kentler Projesi 2006-2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması

44 ALKAN, 2005, s. 134.

45 WEDEL, 2001, s. 44.

- ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP), Türkiye, <http://www.kadindostukentler.com/indextr.html>. (erişim tarihi 10.04.2013).
- CLARKE, Susan, E./ STAEHELİ, Lynn, A./ BRUNELL, Laura, "Women Redefining Local Politics", **The Theories of Urban Politics**, (der. D. Judge, G. Stoker ve H. Wolman), Sage Publications, Thousand Oaks, California,1995, (s. 205-227).
- EVERTZEN, Annette, **Gender and Local Governance**, Netherlands Development Organisation, Hollanda, 2001.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.
- KARDAM, Nuket, **Turkey's Engagement with Global Women's Human Rights**, Ashgate Publishing, Burlington, USA, 2005
- KOYUNCU LORASDAĞI, Berrin/ SUMBAS, Ahu, "The Role of Female Mayors in Combating Violence against Women: The Case of 2009 Local Elections in Turkey ", **IPSA, Reshaping Power, Shifting Boundaries (08-12 Temmuz 2012)**, İspanya/ Madrid, 2012, <http://www.ipsa.org/my-ipsa/events/madrid2012/paper/role-women-mayors-combating-violence-against-women-case-2009-local-e>, (erişim tarihi 11.04.2013).
- KSGM, **Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı 2006-2010**, KSGM Yayınları, Ankara, 2006.
- KSGM, **2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı**, KSGM Yayınları, Ankara, 2008.
- KSGM, **2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı**, KSGM Yayınları, Ankara, 2012.
- MOLYNEUX, Maxine, "Mobilization without Emancipation? Women's Interests, the State, and Revolution in Nicaragua", **Feminist Studies**, 11 (2), 1985, (s. 227-254).
- NYIRI, Zsolt/ VENGROFF, Richard, "The Gender Gap in Local Political Leadership: The Case of Central and Eastern Europe ", **the 2004 Annual Meeting of the American Political Science Association (2-5 Eylül 2004)**, Chicago, USA, 2004.
- SANCAR ÜŞÜR, Serpil, **Siyasal Yaşam ve Kadınlara Destek Politikaları**, KSGM Yayınları, Ankara,1997.
- SUMBAS, Ahu, **Demokrasi ve Kadın Temsili Çerçevesinde Yerel Siyasette Kadın Temsilinin Etki ve Katkıları, 2009 Yerel Seçimleri Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- UNDP, **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi**, BM Yayınları, http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table4.pdf, (erişim tarihi: 25.02.2012), 2011.
- UYGUR, Gülriz, "2006 tarihli 17 sayılı Sayılı Başbakanlık Genelgesi Işığında Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Devletin Ödevi: Değişen Devlet Anlayışı mı?", **Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan Cilt 2** (der. S. Sancar). Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, (s. 883-913).
- WEDEL Heidi, **Siyaset ve Cinsiyet**, (C. Kurultay, Çev.). Metis Yayınları, İstanbul, 2001.
- WHO, **Multi-counrty Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses**, WHO, 2005.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerlik Şartı**, http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aas_122.html. (erişim tarihi: 12.11.2011).
- 2011 tarihli 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, T.C. Resmi Gazete, 27958, 08 Haziran 2011.
- 2006 tarihli 17 sayılı Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu Başbakanlık Genelgesi**, T.C. Resmi Gazete, 26218, 04 Temmuz 2006.
- 2012 tarihli 29239 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**, T.C. Resmi Gazete, 28239. 08 Mart 2012.
- 2005 tarihli 5393 sayılı T.C. Belediyeler Kanunu**, T.C. Resmi Gazete, 25874. 13 Temmuz 2005.
- 26 Nisan 2012 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi** (Esas Numarası 2/561), 26 Nisan 2012.
- 02 Mayıs 2012 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi** (Esas Numarası 2/584), 02 Mayıs 2012.
- 24 Ocak 2013 tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi** (Esas Numarası 2/1206), 24 Ocak 2013.
- 1982 T.C Anayasası**, T.C. Resmi Gazete, 17863, 09. Kasım 1982.